

Wintervogels in het Lauwersmeer

Zesduizend hectare van het Lauwersmeer werd in november 2003 uitgeroepen tot Nationaal Park. Daarmee kreeg dit natuurgebied de status die het verdient. Dat het Lauwersmeer een uitstekende plek is om naar vogels te kijken, was echter al veel langer bekend. Voor vogelaars is het voorjaar altijd een spannende tijd, maar de winter biedt ook veel moois. Wat bijvoorbeeld te denken van de duizenden ganzen die het Lauwersmeer en omgeving als foerageergebied weten te vinden. Daarnaast is het Lauwersmeer een ideaal gebied om in de winter naar roofvogels te kijken. Vooral de slechtvalk schuift graag aan bij de rijk gedekte tafel.

SLECHTVALK

In de maanden januari en februari hangen er soms wel meer dan vijf slechtvalken rond in het gebied. Vanaf de parallelweg langs de N361 zijn ze goed te observeren. De vogels gebruiken de vele palen in het gebied als uitkijkpost en het is dan ook niet meer dan een kwestie van het afspeuren van deze 'hoogzitjes' om een slechtvalk in het vizier te krijgen. Vooral de Schildhoek en het Oude Robbengat zijn favoriete gebieden van deze spectaculaire roofvogel. Het is niet zo raar dat de slechtvalken juist deze omgeving uitkiezen als jachtgebied. Er is veel ondiep water in de buurt en dat trekt honderden eenden en steltlopers aan. Met een beetje geluk en geduld kun je er dan ook getuige van zijn hoe een slechtvalk bijvoorbeeld een wintertaling verschalkt. De eenden zijn wel een beetje gewend aan de onruststokers. Door in dichte groepen te vliegen, maken ze het de roofvogel niet echt gemakkelijk. Het lukt de slechtvalk echter maar al te vaak met een aantal duikvluchten een eend van de groep te isoleren. Als dat eenmaal is gebeurd, is het slachtoffer reddeloos verloren.

DUIZENDEN GANZEN

Iets minder dynamisch, maar niet minder spectaculair zijn de grote groepen ganzen in de gebieden rondom het Lauwersmeer. Vooral aan de Friese kant, rond Anjum en Engwierum, klonteren soms duizenden ganzen bij elkaar. De brandgans is het best vertegenwoordigd, maar ook de rotgans,

kolgans, grauwe gans en rietgans laten zich geregeld zien. De weilanden rond het gehuchtje Tibma staan bekend om hun dwergganzen. Daarnaast zijn er in de grote groepen brandganzen soms roodhalsganzen te zien. Tussen Oostmahorn en Ezumazijl duiken af en toe kleine groepjes witbuikrotganzen op in de grote groepen 'gewone' rotganzen.

Eenmaal aan de Friese kant van het Lauwersmeer, kun je de Ezumakeeg niet links laten liggen. Hoewel dit gebied in het voorjaar interessanter is, is er ook in de winter genoeg te zien. Als er ijs ligt, is dit dé plek om naar roerdompen te kijken. De vogels geven zich in deze tijd van het jaar sowieso gemakkelijker bloot, maar aan de noordkant van de Ezumakeeg is een wateroverstort die heel lang open blijft. Hier verzamelen zich de roerdompen die dan vanaf betrekkelijk korte afstand zijn te observeren. Ook de grote zilverreiger laat zich hier in dit jaargetijde geregeld zien.

PESTVOGELS

Wie met de auto weer richting het Groningse rijdt, moet niet vergeten om even de haven aan te doen. Het heeft natuurlijk niet de stilte en de rust van het natuurgebied, maar op deze relatief beschutte plek kun je wel diverse interessante vogelsoorten aantreffen. Zo is het eind van de pier het domein van de steenlopers. De groepen zijn altijd druk in de weer met het zoeken naar voedsel en het is dan ook aardig om deze beestjes een tijdje met de teles-

Onder: In de gebieden rond het Lauwersmeer klonteren soms duizenden ganzen bij elkaar. De brandgans is het beste vertegenwoordigd.

coop te volgen. Daarnaast kun je het geluk hebben dat er zomaar een paarse strandloper het telescoopbeeld binnenwandelt. Een ander deel van het Lauwersmeer waar je niet meteen aan denkt als goed vogelgebied is bungalowpark Robbenoort. Dit park bestaat al een tijdje. In de tuinen hebben bewoners bomen en struiken aangeplant die inmiddels veel bessen dragen. Daar-

Boven: In het Lauwersmeer verblijven ieder winterhalfjaar enkele zeearenden. Het is een kwestie van tijd en dan gaat hij daar broeden. FOTO'S: AALDRIK POT.

zijn naast de slechtvalk ook de ruigpootbuiszard en de zeearend te zien. Elk jaar verblijven er in het winterhalfjaar een of meer exemplaren van laatstgenoemde majestueuze roofvogel. Het gaat meestal om juveniele of subadulte vogels. Heel af en toen komt er eens een volwassen exemplaar langs. Het lijkt dan ook een kwestie van tijd voordat de zeearend ook tot broeden komt in het Lauwersmeer.

Op het open water in eerder genoemde gebieden houden zich regelmatig 'noordelijke' eendsoorten op. De brilduiker en het nonnetje zijn bijvoorbeeld vrij algemeen. Voor soorten als ijseend en de wat minder algemene futen, zoals de geoorde fuut en de kuifduiker, moet je iets meer geluk hebben.

BAARDMANNETJES

Wie er nog niet genoeg van heeft, zou een bezoekje kunnen brengen aan de Kollumerwaard. Dit gebied is in het winterhalfjaar qua vogels wat minder interessant. Alhoewel, voor het zien en horen van baardmannetjes is de Kollumerwaard de plek bij uitstek. Ook wil er nog wel eens een verdwaalde klapexster opduiken.

De Kollumerwaard is echter ook landschapelijk erg mooi. Het gebied is ontstaan rond voormalige wadprijen. Het Lauwersmeer is immers een natuurgebied op een voormalige zeebodem. En dat is overal nog te zien aan de rijen houten paaltjes die vroeger de rijdsdammen vormden van de landaanwinningwerken. In 1969 werd het laatste gat in de aangelegde dijk tussen Groningen en Friesland gedicht en sindsdien heeft Nederland circa negenduizend hectare 'land' op de zee heroverd. Meer dan de helft van het gebied wordt dus gevormd door het natuurgebied. Daarnaast zijn bepaalde delen in gebruik als landbouwgrond en zo'n 1600 hectare wordt gebruikt als militair oefenterrein.

Natuur en militaire activiteiten, het lijkt een grote tegenstrijdigheid. In het Lauwersmeergebied bijt het elkaar niet. Sterker nog, de Marnewaard zoals het oefenterrein heet, kent ook een bijzondere flora en fauna. Het terrein is bijna altijd vrij toegankelijk al moet je niet raar opkijken als er ineens een tank je pad kruist. In het winterhalfjaar is er misschien wat minder te beleven voor de vogelliefhebber, maar een wandel- of fietstochtje door het gebied zou zomaar een ijsvogel kunnen opleveren die in een van de waterpartijen een geschikt visplekje heeft gevonden.

HELS KARWEI

Is het Lauwersmeergebied nu alleen maar interessant voor vogels en vogelaars? Hele-

maal niet! Wie vaker in het Lauwersmeergebied komt, zal ongetwijfeld wel eens een hermelijn, vos of ree tegen het lijf lopen. Ook de floristen kunnen volop aan hun trekken komen, al zijn die vanzelfsprekend meer aangewezen op het zomerhalfjaar. Wie het gebied in de winter bezoekt zal toch meer hebben aan een verrekijker en telescoop dan aan een loep.

Dat hadden de knappe koppen begin jaren zeventig, die een zogenaamd streefbeeld moesten bepalen voor het natuurgebied, al bedacht. Ze zagen grote grazige vlakten voor zich met duizenden vogels. En ze hebben gelijk gekregen, de vogels kwamen. Voor beheerder Staatsbosbeheer is het echter een hels karwei de grazige vlakten, grazig te houden. De koniks en Schotse hooglanders die worden ingezet kunnen het werk nauwelijks aan. Er lijkt een oplossing om de verruiging te stoppen en dat is het weer inlaten van zout water. Dit is een van de onderwerpen waar veel over gepraat wordt in het overlegorgaan Nationaal Park Lauwersmeer. Want niet alleen de boeren zullen het merken als het Lauwersmeer weer zouter wordt, ook sommige vogelsoorten, zoals de kleine zwaan, zullen het Lauwersmeer links laten liggen. De knolletjes van het fonteinkruid waar ze in oktober op afkomen, gedijen immers niet in een brak milieu. Kortom, er zal in de toekomst het nodige veranderen, maar de meeste wintervogels én -vogelaars zullen hun weg naar het Lauwersmeer wel weer weten te vinden.

Aaldrik Pot (31) is freelance tekstschrijver en fotograaf. Daarnaast werkt hij als boswachter voor Staatsbosbeheer, buiten het Lauwersmeer.

LAUWERSMEER-INFORMATIE

Voor meer informatie over het Lauwersmeer kan men terecht op de websites:

www.lauwersmeer.org,

www.lauwersmeer.com

(met recente vogelwaarnemingen) en

www.lauwersmeerkudde.nl.

Staatsbosbeheer en Falkplan hebben een kaart 1:25.000 uitgegeven van het gebied.

Er zijn rond het Lauwersmeer diverse overnachtingsmogelijkheden. In het gebied zelf zijn twee bungalowparken.

Vanaf Groningen rijdt er een paar keer per dag een bus naar Lauwersoog haven. Door 's ochtends bij de kazerne uit te stappen kun je te voet een groot deel van het gebied doorkruisen. Aan het eind van de middag kun je in de haven de bus richting Groningen nemen.

door is het een bekende plek geworden voor pestvogels, die op de Gelderse rozen afkomen. Ook zijn er in de winter regelmatig appelvinken te zien en te horen.

ZEEAREND

De weidsheid van gebieden rond het Oude Robbengat en de Vlinderbalg blijft natuurlijk het mooiste. Boven deze grote vlakten